

SUOMEN PANKIN
KIRJASTO



EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1953

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE



HELSINKI 1954

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1953

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE



HELSINKI 1954

SISÄLTÖ

	siv.		siv.
<i>Suomen talouselämä vuonna 1953</i>	3	<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	18
Teollisuus	3	Tilintarkastus	18
Maa- ja metsätalous	4	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	18
Työmarkkinat	4	Inventtaukset sekä haarakonttorien ja asioi-	18
Ulkomaankauppa	5	mistojen tarkastukset	18
Kotimaankauppa	6	Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset ra-	18
Liikenne	6	hastot	18
Raha- ja pääomamarkkinat	7	Johtokunta	19
Korkotaso	8	Suomen Pankin ohjesäännön 6 §:n muuttami-	19
Maksutase ja pääomaliike	8	nen	19
Hintataso	9	Ehdotus laiksi eräiden rahalaitosten kassa-	20
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	10	reservin määräämisestä poikkeuksellisissa	20
Rahan arvo ja pankin ulkomaiset suhteet	10	oloissa	21
Luotonanto	11	Osakekauppa	21
Korkomäärät	12	Asioimistojen lakkauttaminen	21
Setelistö	12	Tontin lahjoittaminen valtiolle	21
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	13	Eläkkeet, perhe-eläkkeet ja avustukset	22
Pankin suhde valtioon	14	Kalliinpaikanlisät ja ylimääräisten toimenhal-	22
Ulkomaiset selvitystilitt	14	tijain palkkaus	22
Remburssit	14	Haarakonttorien valvojat	22
Pankin tilinpäätös	15	Pankkivaltuusmiehet ja tilintarkastajat	23

Helsinki 1954. Valtioneuvoston kirjapaino

Suomen talouselämä vuonna 1953

Suomen talouselämän kehitykseen kertomusvuoden alkupuolella painoi edelleen leimansa edellisenä vuonna tapahtunut ns. Korean korkeasuhdanteen päättyminen maailmanmarkkinoilla. Maamme tärkeimpien vientituotteiden hintojen osaksi jyrkkä aleneminen ja kysynnän heikkeneminen vuoden alkupuolella vaikuttivat syvästi ulkomaankauppaan ja sitä tietä talouselämään ja koko kansantalouteen. Onneksi kysyntä sittemmin vuoden varrella jälleen vilkastui. Loppuvuodesta eräät vientihinnatkin hiukan nousivat, mutta se ei riittänyt peittämään korkeasuhdanteen aikana suuresti kohonneita tuotantokustannuksia, vaan Suomen tuotannon kilpailukyky jäi heikoksi.

Vienti oli määrältään entisellä tasollaan, mutta hintojen alenemisen johdosta sen arvo aleni tuntuvasti. Turvautumalla tuonnin rajoituksiin saatiin kuitenkin ulkomainen maksusuhde paranemaan. Teollinen toiminta kohosi alkuvuoden laaksosta, niin että se keskimäärin hiukan ylitti edellisen vuoden tason. Rakennustoiminta jatkui entisellä korkealla tasollaan. Metsätöiden alalla suhdanteen heikkous ilmeni selvimmin, ja se olikin tärkeimpänä syynä laajaan työttömyyteen niin vuoden alkupuolella kuin taas syyskuukausina. Maatalouden tulos oli tyydyttävä. Ennakoarvion mukaan nettokansantulo oli kaikkiaan hiukan pienempi kuin edellisenä vuonna.

Rahamarkkinat olivat alkuvuodesta erittäin kireät, mutta vuoden varrella luottolaitosten maksuvalmius parani siitäkin huolimatta, että luotonkysynnässä ei tapahtunut vähenemistä.

Rahan arvo pysyi kertomusvuonna vakavana. Tuontitavarain hinnoissa ilmeni hitaasti aleneva suunta, ja kotimaisten tuotteiden hinta pysyi, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, entisellään.

Teollisuus

Teollisuustoiminta oli alkuvuodesta osittain tuntuvastikin hiljaisempaa kuin vuonna 1952,

mutta kesäkuusta alkaen sen volyyymi ylitti edellisen vuoden vastaavat kuukausiluvut nousten syyskuukausina melko korkealle tasolle. Koko vuoden volyyymi-indeksi nousi siten Tilastollisen päätoimiston laskelmien mukaan 127 pisteeseen (1948 = 100), kun vastaava indeksi edellisenä vuonna oli ollut 124 pistettä. Viime vuoden tulos jäi kuitenkin alemmalle tasolle kuin ennätysvuonna 1951, jolloin vastaava indeksi oli ollut 131 pistettä.

Tämä kehitys oli suurin piirtein yhteinen vienti- ja kotimarkkinateollisuudelle. *Vienti-teollisuuden* volyyymi-indeksi nousi 109 pisteestä vuonna 1952 113 pisteeseen kertomusvuonna kohoten loka—marraskuussa 133—128 pisteeseen, mikä vastasi vain 114—120 pistettä vuotta aikaisemmin. Nousu ei kuitenkaan ollut yhdenmukainen, vaan kohdistui lähinnä paperiteollisuuteen, kun sitä vastoin puuteollisuuden volyyymi-indeksi oli entisellä tasollaan. Selluloosateollisuudessa oli ajoittain eräitä koneistoja pantu seisomaan, mutta loppuvuodesta toiminta jälleen kiihtyi. Ennakkotietojen mukaan sahatavaran tuotanto lisääntyi 13 %, kun sitä vastoin puutalojen valmistus supistui 15 %. Selluloosaa tuotettiin lähes saman verran kuin edellisenä vuonna, mutta muiden paperiteollisuustuotteiden tuotanto lisääntyi: puuhiokkeen 10 %, paperin 16 % ja kartongin 34 %.

Kotimarkkinateollisuuden tuotantovolyymin indeksi oli 133 pistettä vastaten 130 pistettä edellisenä vuonna, ja loka—marraskuussa indeksi nousi aina 156—145 pisteeseen. Nouseva suunta oli yhteinen useimmille teollisuudenhaaroille, vain sulattojen ja metallien jalostuslaitteiden sekä konepajojen kohdalla tuotanto oli hiljentynyt.

Rakennustoiminta oli vilkasta; eräiden asiantuntijain käsityksen mukaan se saavutti tähänastisen huippunsa. Tähän viittaa mm. sementin kulutus, joka oli ennätysmäi-

nen ylittäen edellisen vuoden tason 14 %:lla. Tehdyn arvion mukaan rakennustoimintaan käytettiin melkein tasan 100 miljardia markkaa, kun vastaava luku edelliseltä vuodelta oli noin 97 miljardia.

Valmistuneiden rakennusten kuutiolavuus oli tosin ennakkotietojen mukaan hieman pienempi kuin edellisenä vuonna, nimittäin 20.1 milj. m³ vastaten 21.1 miljoonaa. Sen sijaan vuoden päättyessä rakenteilla olevien rakennusten määrä, 22.7 milj. m³, oli suurempi kuin vuotta aikaisemmin, jolloin se oli 20.8 milj. m³. Vertailu edelliseen vuoteen osoittaa edelleen, että valmistuneiden rakennusten kohdalla väheneminen oli suurempi kaupungeissa ja kauppaloissa kuin maaseudulla, mutta että kehitys rakenteilla oleviin rakennuksiin nähden oli päinvastainen.

Ennakkotietojen mukaan valmistui kertomusvuonna suunnilleen saman verran asuin- ja maatalousrakennuksia kuin edellisenäkin vuonna. Uusia huoneistoja valmistui kaikkiaan noin 29 100, joista noin 10 900 oli kaupungeissa ja kauppaloissa.

Rakennustarvikkeita oli yleensä riittävästi saatavissa. Eräistä ulkomaisen tuonnin varassa olevista rakennusaineista oli tosin ajoittain uhkaavaa niukkuutta, mutta tämä ei kuitenkaan päässyt rakennustoimintaa rajoittamaan.

Maa- ja metsätalous

Sääsuhteet olivat sekä kasvukauden aikana että korjuuaikana yleensä edulliset. Niinpä sato ylittikin edellisen vuoden tuloksen lähes 10 %:lla ja oli ennätysmäinen. Myös laadultaan se oli hyvää. Syyviljojen viljelysala oli kuitenkin, edellisen syksyn sateiden ja aikaisen lumentulon takia, pienentynyt, mikä hehtaarisatojen runsaudesta huolimatta painoi satomääriä alemmiksi. Ennakkotietojen mukaan vehnää saatiin 224 600 tonnia vastaten 226 900 tonnia vuonna 1952 sekä ruista 128 200 tonnia vastaten 183 100 tonnia edellisenä vuonna. Sen sijaan ohran sato nousi 310 100 tonniin vastaten 223 500 tonnia ja kauran sato 925 500 tonniin vastaten 808 500 tonnia. Perunoita saatiin 1 397 200 tonnia vastaten 1 503 800 tonnia edellisenä vuonna, sokerijuurikkaita 240 700 tonnia vastaten 226 500 tonnia sekä lanttuja, turnipseja ym. juurikasveja 403 200 tonnia vastaten 420 100 tonnia edellisenä vuonna. Heinäsato

taas oli tuntuvasti parempi. Kaikkiaan arvioidaan sadon nousevan 3 952 milj. viljyksikköön, kun se edellisenä vuonna oli ollut 3 616 miljoonaa.

Karjatalouden alalla jatkui nousevaa suuntaa. Ennakkotietojen mukaan tuotettiin maitoa 2 800 milj. kiloa, kun vastaava määrä edellisenä vuonna oli 2 750 miljoonaa. Myös voin tuotanto, noin 62.0 milj. kiloa, oli hiukan suurempi kuin edellisenä vuonna. Juuston kohdalla nousu oli vähän voimakkaampi, sitä valmistettiin 22.0 milj. kiloa vastaten 19.6 miljoonaa vuonna 1952. Sianlihan tuotanto on ennakoarvioiden mukaan hiukan lisääntynyt, kun sitä vastoin naudanlihaa tuotettiin hieman vähemmän.

Syksyllä 1952 alkanutta *metsätöiden* hiljaista aikaa jatkui kertomusvuonna, kun metsätuotteiden kysyntä ja metsäkaupat olivat lamassa. Tammikuussa 1953, jolloin metsätyöt olivat vilkkaimmillaan, oli niissä kaikkiaan vain 140 000 henkeä eli 30 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Seuraavinkin kuukausina työvoima oli tuntuvasti pienempi kuin edellisenä vuonna, ja tätä vähennyttä jatkui myös syksyllä. Siten joulukuussa 1953 metsätöissä oli vain 85 000 henkeä, kun vastaava luku oli 110 000 joulukuussa 1952 ja 125 000 joulukuussa 1951. Hakkuukautena 1952/53 hakattiin kaikkiaan vain 28.3 milj. m³, kun vastaava määrä edellisenä hakkuukautena oli ollut 37.8 milj. m³. Tätä alenevaa suuntaa ei kuitenkaan jatkunut viime syksynä, vaan pohja näytti jo saavutetulta; hakkuumäärä joulukuun loppuun mennessä oli näet 11.3 milj. m³ vastaten 10.4 miljoonaa vuotta aikaisemmin.

Työmarkkinat

Tuotantoelämän hiljeneminen ja ennen kaikkea metsätöiden väheneminen painoivat leimansa työllisyystilanteeseen. Työttömien luku nousi suuremmaksi kuin minään vuonna sitten 1930-luvun vaikean lamakauden. Tammikuussa työttömyyskortistoissa oli 54 200 henkeä vastaten vain 7 800 henkeä edellisenä vuonna. Helmikuussa saavutettiin 65 700:n huippu, kun edellisen vuoden huippu oli vain 12 200 henkeä. Keväällä työttömien luku tavallisuuden mukaan nopeasti väheni, ja kesällä ei enää voinut puhua työttömyydestä,

mutta syksyllä työttömyyskortistoihin merkittyjen luku nopeasti taas paisui ollen kaikkina ajankohtina tuntuvasti suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Kertomusvuoden päättyessä tämä luku oli noussut 46 100:aan ja oli silloin runsaasti 10 000 suurempi kuin kertomusvuoden alkaessa. Kuitenkin oli havaittavissa hidastumista työttömien luvun kasvussa. Suurin osa työttömistä oli metsä- ja sekatyöntekijöitä, minkä ohella tavallisuuden mukaan ilmeni kausiluonteista työttömyyttä rakennusalalla. Sitä vastoin ei teollisuudessa ilmennyt mainitsemisen arvoista työttömyyttä. Valtion ja kuntien toimesta järjestettiin monenlaisia työttömyystöitä, joten todella työtä vailla olevien luku oli vain murto-osa kortistoihin merkityistä.

Vuoden varrella ei esiintynyt palkkariitoja eikä muitakaan työtaisteluita, joitakin pieniä lakkoja lukuun ottamatta. Palkat pysyivät yleensä entisellä tasollaan, kun elinkustannusindeksi, johon ne syksyllä 1951 tehtyjen sopimusten mukaan on sidottu, ei noussut muutoksia edellyttävää määrää, vaan päinvastoin hiukan aleni. Tästä huolimatta tapahtui keskipalkkoissa joitakin liukumisia, eräillä aloilla ylöspäin, toisilla aloilla alaspäin, mutta ne olivat kaikki aivan vähäisiä.

Ulkomaankauppa

Pyrkimys tasapainon saavuttamiseen ulkomaankaupassa vuoden 1952 suuren tuonti-enemmyyden jälkeen painoi leimansa kuluneen vuoden ulkomaankauppaan. Tuontia rajoitettiin vastaamaan viennin arvioituja arvoja. Vienti oli alkuvuodesta heikkoa, mutta sittemmin kysyntä vilkastui, ja vaikka hinnat olivat epätydyttävät, viennin volyymi nousi vähän runsaammaksi kuin edellisenä vuonna, 102 pisteeseen (1935 = 100) verrattuna 97:ään, mutta ei saavuttanut vuoden 1951 ennätystä. Vientihinnat olivat vuoden 1952 aikana ja kertomusvuoden alkupuolella jatkuneen jyrkän laskun jälkeen ja huolimatta vuoden loppupuolella ilmenneistä pienekköistä nousuista, tuntuvasti alemmat kuin edellisenä vuonna. Keskimääräinen vientihintaindeksi oli 2 074 vastaten 2 614 vuonna 1952 ja 2 801 huippuvuonna 1951. Tuloksena oli, että viennin kokonaisarvo oli 131 552 milj. markkaa vastaten 156 829 miljoonaa edellisenä vuonna. Vähennys oli siten noin 16 %. Tärkeimmäksi vientimaaksi kohosi

Neuvostoliitto Ison-Britannian jäädessä toiselle sijalle. Vientiin sisältyi tavallista enemmän jälleenvientiä, runsaasti 500 milj. markan arvosta.

Tuonti pyrittiin supistamaan noin 10 000 milj. markkaan kuukaudessa, ja vuoden kokonaistuonnin arvo olikin 121 860 milj. markkaa. Kun tuonnin arvo edellisenä vuonna oli 182 186 milj. markkaa, oli vähennys siten noin 33 %. Tuontitavaroiden hinnoissa ilmeni pitkin vuotta heikosti aleneva suunta, ja hintaindeksi aleni 1 841 pisteen keskimäärästä vuonna 1952 1 695 pisteeseen kertomusvuonna. Näin ollen tuonnin volyymi ei supistunut yhtä paljon kuin sen arvo, vaan sen indeksi aleni 187 pisteestä 137 pisteeseen, so. noin 27 %. Vaikka tuontitavarain varastot yleensä kertomusvuoden alkaessa olivat runsaat, alkoi ennen vuoden loppua eräillä aloilla ilmetä tavaranniukkuutta.

Vaihtosuhde muodostui tuntuvasti epäedullisemmaksi kuin edellisenä vuonna; se oli näet vain 122 pistettä vastaten 142 pistettä vuonna 1952. Loppuvuodesta, kun vientihinnot hiukan nousivat tuontihintojen laskun jatkuessa, vaihtosuhde jälleen alkoi parantua.

Kauppataseeseen nähden saavutettiin tavoite. Viennin arvo oli 9 695 milj. markkaa tuonnin arvoa korkeampi, kun edellisenä vuonna oli syntynyt tasapainoa järkyttävä 25 357 milj. markan tuonnin enemmyys. Huomattava on kuitenkin, että vuonna 1952 suoritettiin sotakorvausten loppueriä, jotka eivät sisälly kaupalliseen vientiin, kun taas viime vuonna ei tällaista vientiä supistavaa tekijää enää ollut.

Tuonnin supistuminen kohdistui kaikkiin pääryhmiin siten, että sekä sen volyymi että sen arvo alenivat. Hintojen aleneva suunta oli sekin yhteinen, vaikka voimaltaan vaihteleva; ainoastaan koneiden hintataso pysyi muuttumattomana. Raaka-aineet olivat tärkeimpänä tavararyhmänä, ja niiden arvo oli 40.1 % koko tuonnista vastaten 41.4 % edellisenä vuonna. Koneiden ja kuljetusneuvojen tuonti, 26.1 % kokonaistuonnista, oli sekin suurin piirtein säilyttänyt asemansa. Ravinto- ja nautintoaineiden kohdalla supistus oli pienin, minkä johdosta niiden osuus nousi 17.9 %:sta 22.0 %:iin. Sen sijaan „muita kulutustavaroita” tuotiin suhteellisesti jonkin verran vähemmän kuin edellisenä vuonna; niiden osuus tuonnista väheni 13.8 %:sta 11.8 %:iin.

Viennin jakaantumisessa pääryhmiin ta-
pahtui se huomattava muutos, että „muiden”
tuotteiden vientiarvo lisääntyi melkoisesti
seurauksena siitä, että ne metalli-, kone- ja
laiva- yms. tuotteet, jotka aikaisemmin oli
tarvittu sotakorvauksiin, olivat nyt kaupalli-
sessa viennissä. Puheena olevan ryhmän osuus
viennin kokonaisarvosta kasvoi siten 10.9
%:sta 20.9 %:iin. Kaikkien muiden pääryh-
mien kohdalla viennin arvo aleni. Puutava-
roita — lähinnä pyöreätä puuta — vietiin
määrältään vähemmän kuin edellisenä
vuonna, ja keskimääräinen hintataso oli
alentunut noin 10 %. Niiden osuus kokonais-
viennistä aleni 44.9 %:sta 40.3 %:iin. Pa-
periteollisuuden tuotteita vietiin määrältään
enemmän kuin edellisenä vuonna, mutta kun
hintataso keskimäärin oli alentunut lähes
37 %, tämänkin viennin arvo väheni tuntu-
vasti eikä edustanut enempää kuin 37.1 %
viennin kokonaisarvosta vastaten 42.3 % edel-
lisenä vuonna.

Tärkeimpien vientituotteiden viennin kehi-
tys oli epäyhtenäistä, toisten kohdalla ilmeni
nousua, toisten laskua. Suurin vähennys ta-
pahtui pyöreän puutavaran viennissä, joka
aleni 5 112 000 m³:stä vuonna 1952 2 388 000
m³:iin. Vähennystä ilmeni edelleen vanerin
viennissä 222 000 m³:stä 216 000 m³:iin,
puutalojen 1 049 000 m²:stä 874 000 m²:iin
ja sulfiteeriluloosan viennissä 476 500 ton-
nista 464 100 tonniin. Toiselta puolen sul-
faattiselluloosan vienti kohosi 245 400 ton-
nista 322 900 tonniin, puuhiokkeen 143 400
tonnista 203 500 tonniin, pahvin 109 200 ton-
nista 120 800 tonniin, sahatavaran 611 000
standartista 688 000 standarttiin sekä pape-
rin 569 100 tonnista 676 600 tonniin. Vienti-
määrät jäivät kuitenkin vuoden 1951 vastaa-
via määriä pienemmiksi; ainoastaan paperin
kohdalla sivuutettiin mainitun vuoden
huippu.

Kotimaankauppa

Kotimaankauppa oli alkuvuodesta pie-
nenempi kuin vuotta aikaisemmin, mutta syys-
puolella se vilkastui sivuuttaen edellisen
vuoden tason. Koko vuoden myynti jäi kui-
tenkin vähän pienemmäksi kuin vuonna 1952.
Tukkukaupan vaihto oli kaikkiaan 246.1 mil-
jardia markkaa ja siten noin 2 % pienempi
kuin edellisenä vuonna. Kun hinnoissa oli
tapahtunut aivan lievää laskua, oli kaupan

volyyymi noussut noin yhden prosentin verran.
Kaupan varastot olivat kertomusvuoden lo-
pussa hiukan pienemmät kuin vuotta aikai-
semmin.

Liikenne

Ulkomaankaupan supistumisen johdosta
laivaliikenne hiljeni tuntuvasti. Kertomus-
vuoden aikana lähteneiden laivojen luku oli
6 700 vastaten 8 426 edellisenä vuonna, ja
niiden kantavuus oli 5 000 000 nettorekisteri-
tonnia vastaten 5 957 000 nettorekisteritonia
vuonna 1952. Myös kuljetettu tavaramäärä
supistui tuntuvasti. Ulkomaille meritse viety
tavaramäärä aleni 5 911 000 tonnista
5 500 000 tonniin, ja tuotujen tavaroiden
määrä väheni vielä enemmän, 5 475 000 ton-
nista 4 000 000 tonniin. — Rahtimarkkinat
heikkenivät vuoden varrella, ja jokunen
määrä suomalaistakin tonnistoja oli poissa
liikenteestä.

Kauppalaivastoa lisättiin erällä uusilla
aluksilla, mutta samalla siitä poistettiin
useita vanhentuneita, enimmäkseen pieneh-
köjä laivoja. Tuloksena oli, että laivojen
luku pieneni 626:sta 613:een, mutta että
niiden bruttotonnimäärä lisääntyi noin 7 %
nousten 675 500:aan. Vasta täten kauppalaiv-
vasto saavutti saman kantavuuden, mikä sillä
oli ollut ennen sotien ja rauhansopimuksen
aiheuttamia menetyksiä.

Myös *rautatietliikenne* oli koko alkuvuoden
hiljaisempaa kuin edellisinä vuosina. Kesällä
tosin saavutettiin edellisen vuoden taso,
mutta kuljetettu tavaramäärä oli kuitenkin
melkoista pienempi kuin vuonna 1951. Koko
kuljetettu tavaramäärä oli noin 15.6 milj.
tonnia ja siten runsaasti 9 % pienempi kuin
edellisenä vuonna. Myös henkilöliikenteessä
ilmeni vähenemistä, ja vaununakselikilomet-
rien määrää supistettiin.

Autoliikenne vilkastui jatkuvasti, vaikka
uusien autojen tuonti ulkomaisten valuutto-
jen niukkuuden takia supistettiin noin kol-
mannekseen edellisen vuoden huipusta. Re-
kisteröityjen autojen luku nousi kuitenkin
101 200:sta noin 111 000:een. Autokannan
suurimpana osana olivat henkilövaunut, lu-
vultaan 59 200, kun taas kuorma-autoja oli
37 100, pakettiautoja 9 000 ja linja-autoja
noin 4 100.

Lentoliikenteen merkitys on jatkuvasti li-
säätynyt, varsinkin kotimaisen liikenteen
osalta, johtuen osaksi matkalippujen hintojen

alentamisesta. Aeron koneet lensivät siten
3.85 milj. kilometriä eli noin 20 % enem-
män kuin edellisenä vuonna. Kuljetettujen
matkustajien luku lisääntyi lähes puolella
nousten 167 000 henkeen. Tästä tuli noin
57 % kotimaisen lentoliikenteen osalle, kun
vastaava suhdeluku edellisenä vuonna oli
vain 40 %.

Raha- ja pääomamarkkinat

Rahamarkkinat olivat kertomusvuoden al-
kaessa erittäin kireät, sillä huolimatta siitä,
että luottolaitosten ottolainauksen kasvu oli
ollut melko hyvä, se ei riittänyt tyydyttä-
mään hyvin vilkasta luotonkysyntää. Vaikka
luotonarve kertomusvuoden aikana edelleen
oli suuri, varsinkin monenlaisiin rakennus-
ym. sijoitustarkoituksiin, rahamarkkinain ki-
reys kuitenkin vuoden varrella väheni. Tämä
suunta johtui osaksi ulkomaisen kauppata-
seen muuttumisesta vientivoittoiseksi, osaksi
kotimaisessa tuotannossa erällä aloilla ilmen-
neestä hidastumisesta, mm. metsäkauppojen
lykkääntymisestä tavallista myöhemmäksi.
Syyspuolella, kun talouselämä jälleen vilkas-
tui, rahamarkkinat taas kehittyivät kiristy-
vään suuntaan.

Liikepankkien varsinainen talletusliike oli
vähän heikompa kuin edellisenä vuonna; li-
säys oli 10 713 milj. markkaa vastaten 18 %,
kun se vuonna 1952 oli ollut 13 064 miljoonaa
eli 28 %. Sitä vastoin niiden luotottomat
shekkitilit, jotka edellisenä vuonna vähenivät
kolmanneksella eli 14 748 milj. markkaa, jäl-
leen lisääntyivät 4 092 milj. markkaa eli noin
15 %. Siten liikepankkien koko ottolainaus
yleisöltä kertomusvuonna lisääntyi 14 805
milj. markkaa, kun se edellisenä vuonna
pääinvastoin oli vähentynyt 1 684 miljoonaa.
Myös liikepankkien kolmas ottolainauksen
muoto, lainanotto muilta luottolaitoksilta
(Suomen Pankkia mukaan lukematta), antoi
kertomusvuonna pienen lisän, 646 milj. mark-
kaa, kun se edellisenä vuonna oli vähentynyt
883 miljoonaa. Kaiken kaikkiaan liikepank-
kien ottolainaus oli siten lisääntynyt 15 451
milj. markkaa nousten 110 069 miljoonaan.

Liikepankkien luotonanto lisääntyi sek-
in, mutta tuntuvasti vähemmän kuin luotonotto,
koska liikepankit, sopusoinnussa Suomen
Pankin politiikan kanssa, pyrkivät paranta-
maan maksuvalmiuttaan. Luotonanto lisään-
tyi siten kaikkiaan vain 3 803 milj. markkaa,

kun vastaava nousu edellisenä vuonna oli
ollut 20 238 miljoonaa.

Täten supistui liikepankkien luotonannon
ja luotonoton välinen jännitys, joka edelli-
senä vuonna oli kasvanut suhteettoman suu-
reksi. Luotonannon enemmisyys pieniä 14 858
milj. markasta 3 210 miljoonaan. Liikepan-
kit saattoivat vastaavasti supistaa luoton-
ottoaan Suomen Pankista. Rediskonttausten
määrä väheni 15 294 milj. markasta edelli-
sen vuoden lopussa aina 413 miljoonaan elo-
kuun viimeisenä päivänä, mutta kasvoi sitten
taas syksyllä nousten 5 607 milj. markkaan
kertomusvuoden päättyessä.

Liikepankkien aseman kevenemistä auttoi
osaltaan maan ulkomaisen maksusuhteen pa-
raneminen. Myös pankkien suhde ulkomaihin
parani, kun ulkomaiset velat vähenivät enem-
män kuin vastaavat saatavat. Yhteistulok-
sena oli, että pankkien ulkomainen nettosa-
tava kasvoi 257 milj. markasta 1 063 miljoonaa.

Muiden luottolaitosten, so. säästöpankkien,
postisäästöpankin, osuuskassojen ja näiden
keskuksen, osuuskassojen säästökassojen ja
Kiinteistöpankin, ottolainaus oli sek-
in heikompa kuin edellisenä vuonna. Varsinkin
syksyn tulos oli metsänmyyntien lykkäänty-
misen johdosta vähäistä. Kaikkiaan näiden
luottolaitosten ottolainaus lisääntyi 21 760
milj. markkaa eli noin 15 %. Vastaava kasvu
edellisenä vuonna oli 28 791 milj. markkaa
eli 25 % oltuaan vuonna 1951 vielä suurempi.
Luotonkysyntä ylitti näilläkin tahoilla suu-
resti luotonantomahdollisuudet.

Suomen Pankin luotonannosta ja muusta
toiminnasta tehdään selkoa tämän kertomuk-
sen toisessa osassa.

Pääomamarkkinoiden huomattavin ilmiö
oli valtion pyrkimys sijoittaa niille eräitä
uusia obligaatiolainoja. Elokuussa valtio
tarjosi 5 000 milj. markan arvosta indeksi-
ehtoisia obligaatioita niiden merkittäviksi,
joiden II korvauslainan obligaatioita lunas-
tettiin. Vuoden loppuun mennessä näitä
obligaatioita oli sijoitettu 1 847 milj. markan
arvosta. Sen lisäksi valtio tarjosi ostetta-
vaksi uusia palkinto-obligaatioita, joita saa-
tiin myydyksi 570 milj. markan arvosta.
Edelleen myytiin IV säästöpankkilainan ja
vuoden 1949 postisäästöpankkilainan obligaa-
tioita 601 ja 500 milj. markan arvosta sekä
pienehköjä määriä muitakin vanhempiin lai-
noiniin kuuluvia obligaatioita, joten valtio tä-

ten sai pääomamarkkinoilta uutta luottoa kaikkiaan 3 650 milj. markan arvosta. Kuntien lainaustoiminta supistui Helsingin, Tampereen ja Tammisaaren kaupunkien obligatioiden myyntiin, yhteensä 122 milj. markan arvosta. Useat teollisuusyritykset pyrkivät vakauttamaan luottoansa muuttamalla osan siitä obligaatiolainaksi. Näistä uusista lainoista on mainittava Kemi Oy:n 500 milj. markkaa, Kajaani Oy:n 400 miljoonaa, Rauma-Repola Oy:n 2 000 miljoonaa, Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n kaksi lainaa, yhteensä 1 000 milj. markkaa, Äänekoski Oy:n 630 miljoonaa ja Etelä-Suomen Voima Oy:n 27 milj. markkaa. Myös eräät luottolaitokset emittoivat obligaatiolainoja kertomusvuoden aikana, nim. Osuuskassojen Keskus Oy 1 300 milj. markan, Suomen Kiinteistöpankki Oy 200 miljoonan ja Suomen Teollisuus-Hypoteekkipankki Oy 2 858 milj. markan arvosta. Lopuksi on mainittava Osuustukkukauppa i. l:n ja Vaasan keskussairaalan lainat, joita sijoitettiin markkinoille 46 ja 64 milj. markan arvosta. Uusia obligatioita emittoitiin siten 12 797 milj. markan arvosta eli huomattavasti enemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin vastaava luku jäi 4 450 miljoonaan. Kilpailu niin suuren obligatiomäärän sijoittamisesta johti siihen, että merkitsijöille tarjottiin entistä edullisempia korko- ym. lainaehtoja. Huomattava on myös, että melkoinen osa näistä obligatioista ei lainkaan joutunut markkinoille, vaan jäi luottoa myöntäneen luottolaitoksen salkkuun. Lisäksi on muistettava, että samalla kertaa lunastettiin erinäisiä määriä vanhoihin lainoihin kuuluvia obligatioita. Täten pääomamarkkinoille sijoitettujen obligatioiden nettolisäys oli edellä mainittua summaa tuntuvasti pienempi.

Arvopaperipörssin kehitys viittaa rahamarkkinain kevenemiseen. Keväällä alkoivat näet pörssinoteeraukset kohota, ja tätä suuntaa jatkui syksyllä, niin että osakeindeksi joulukuussa oli 231 pistettä verrattuna 164 pisteeseen vuotta aikaisemmin (1948 = 100). Tämä huomattavan jyrkkä 42 %:n nousu oli toisaalta ilmeisesti yhteydessä kustannuskriisin johdosta syntyneisiin huhuihin ja arveluihin, että devalvaatio olisi tulossa. Tavallisuuden mukaan teollisuusosakkeet olivat paljon herkemmiä kuin pankkiosakkeet. Edellisten pörssinoteerausten indeksi kohosi 47 % 247 pisteeseen, kun taas jälkimmäisten kohdalla

nousu oli noin 21 % ja taso joulukuussa 145 pistettä. Pörssinvaihto nousi arvoltaan 2 134 milj. markkaan vastaten 1984 miljoonaa edellisenä vuonna.

Korkotaso

Yleinen korkotaso pysyi koko kertomusvuoden ajan muuttumattomasti sillä tasolla, jolle se edellisenä vuonna oli asettunut. Talletuskorko oli siten $5\frac{1}{2}$ — $5\frac{3}{4}$ % ja shekkitilien korko liikepankeissa 1 %, säästöpankeissa $1\frac{1}{2}$ %. Luotonantokorko oli enimmäkseen 8 %, vaikka jotkut säästöpankit sovelsivat puoli prosenttia alemmaa korkoa. Korkokannassa ilmeni kuitenkin nousun tendenssejä, jotka tulivat näkyviin ennen kaikkea uusien obligaatiolainojen korkomäärissä. Mikäli lainoihin sisältyi indeksiehto, korkokanta yleensä oli vähän alhaisempi.

Maksutase ja pääomaliike

Ulkomaisesta maksutaseesta ei vielä ole käytettävissä lopullisia tietoja, mutta yleiskuva sen kehityssuunnasta voidaan kuitenkin saada. Maksutaseen juoksevien erien tärkein tekijä, ulkomainen kauppataase, painaa näet ratkaisevasti leimansa lopullisen taseen muodostumiseen. Kun kertomusvuonna syntyi 9 695 milj. markan suuruinen viennin enemmyyttä vastaten 25 357 miljoonan tuonnin enemmyyttä edellisenä vuonna, voidaan heti nähdä, että maksutase tulee olemaan olennaisesti silloista parempi. Muista tulo- ja menoeristä tiedetään vain, että rahtitulot ennakoarvion mukaan ovat noin 10 % eli $1\frac{1}{2}$ miljardia markkaa pienemmät kuin vuonna 1952. Todennäköistä on edelleen, että matkailuliikenteen tulos merkitsee suurempaa nettomenoa kuin edellisenä vuonna, jolloin olympiakisat paransivat tulosta, sekä että korkomenot ovat hiukan lisääntyneet. Näin ollen voidaan ennakkona arvioida maksutaseen juoksevien tulojen ylittäneen menojen määrän noin 10—11 miljardilla.

Ulkomaisen pääomaliikkeen tulokset ovat myös todistuksena maksusuhteiden melkoisesta paranemisesta. Tämä ei koske pitkäaikaisia ja puolipitkiä lainoja vaan yksinomaan lyhytaikaisten velkojen ja saatavien kehitystä. Kertomusvuonna ei saatu ulkomailta varsinaisesti uusia lainoja, mutta kun aikaisemmin saaduista lainoista oli käyttä-

mättömiä osia, voitiin niistä vetää maahan pääomia. Lisäksi tulivat puolipitkät laivanvarustusluotot, joiden määrä kasvoi melkoisesti. Kun sitäpaitsi Kansainväliseltä Valuuttarahastolta saatiin ostetuksi 5 milj. dollaria, joista tosin 2 miljoonaa maksettiin takaisin vuoden varrella, oli tuloksena, että uutta pääomaa saatiin maahan hiukan enemmän kuin tarvittiin lainojen lyhennyksiin. Ulkomainen pitkäaikainen ja puolipitkä velka oli näin ollen kertomusvuoden päättyessä vasta-arvoltaan 66 571 milj. markkaa.

Edelliseen vuoteen verrattuna sangen edullisen maksutaseen tulokset tulivat selvästi näkyviin lyhytaikaisten saatavien ja velkojen muuttumisessa. Ennakkotietojen mukaan lyhytaikaiset velat vähenivät 6 921 milj. markkaa eli lähes viidenneksellä, kun toiselta puolen vastaavat saatavat lisääntyivät 3 094 milj. markkaa eli runsaasti 6 %. Lyhytaikainen nettosaatava, joka kertomusvuoden alussa oli 12 577 milj. markkaa, oli vuoden päättyessä 22 592 miljoonaa eli noin 80 % suurempi.

Hintataso

Kotimainen hintataso pysyi kertomusvuonna sangen vakavana kehityssuunnan ollessa eräillä aloilla hitaasti aleneva. Siten kotimarkkinatavarain yleisindeksi aleni 1 765 pisteestä (1935 = 100) joulukuussa 1952, saavutti alimman kohdan loka—marraskuussa, ja oli joulukuussa 1 709 pistettä. Lasku oli siten 3.2 % eli pienempi kuin lähinnä edellisenä vuonna. Pääinvastoin kuin edellisenä vuonna se oli hiukan voimakkaampi ul-

komaisten kuin kotimaisten tavarain kohdalla nimittäin 5.2 % vastaten 2.4 %. Hintainlasku oli aivan mitätön kotimaisten maatalous- ja teollisuustuotteiden kohdalla, mutta hiukan suurempi metsätaloustuotteiden kohdalla. Loppuvuodesta viimeksi mainittujen hintataso kuitenkin taas oli vähän nouseva. Tämä johtui tietenkin näiden tuotteiden hintakehityksestä maailmanmarkkinoilla. Tärkeimpien vientitavarain hintataso oli kertomusvuoden päättyessä yleisimmin hiukan alempi kuin vuotta aikaisemmin, mutta vuoden lopussa ilmeni pientä nousua mm. selluloosan ja vanerin hinnoissa. Poikkeusasemassa olivat puuhioke ja eräät sahatavaramallit, joiden hinta oli vähän edullisempi kuin vuotta aikaisemmin.

Elinkustannusindeksissä ilmeni vuoden varrella milloin pientä nousua, milloin taas pientä laskua — osaksi hintajärjestelyjen seurauksena. Joulukuussa tämä indeksi oli 1 106 pistettä vastaten 1 117 pistettä vuotta aikaisemmin. Lasku oli siten vajaa prosentti. Hintainlasku kohdistui ensi sijassa lämpöön ja valoon, ravintoon ja veroihin, sen sijaan asuntoindeksi kohosi, kun uusien talojen vuokrat alkavat painaa indeksissä yhä enemmän. — Palkkajärjestelyjen pohjana oleva ns. uusi indeksi (lokakuu 1951 = 100), johon verot eivät vaikuta, nousi 102 pisteestä joulukuussa 1952 aina 104 pisteeseen viime lokakuussa laskeaksensa sitten jälleen 102 pisteeseen joulukuussa 1953. — Myös rakennuskustannusindeksi (1951 = 100) vaihteli hiukan vuoden varrella ja oli joulukuussa 100 pistettä oltuaan vuotta aikaisemmin 101 pistettä.

Suomen Pankin toiminta

Rahan arvo ja pankin ulkomaiset suhteet

Ulkomaiset valuuttakurssit pysyivät kertomusvuonna muuttumattomina; dollarin virallinen myyntikurssi oli koko vuoden 231: — markkaa, punnan 646: — markkaa ja Ruotsin kruunun kurssi 44: 50 markkaa. Myös markan kotimainen arvo pysyi entisellään; tarkkaan ottaen voidaan jopa sanoa, että koska hintaindeksit, niinkuin edellä on osoitettu, hiukan alenivat, markan ostovoima parani.

Suomen Pankin ulkomaiset saatavat ja sitoumukset muuttuivat kertomusvuoden aikana siten, että nettosuhde melkoisesti parani päinvastoin kuin edellisellä vuonna, jolloin ulkomainen nettosuhde oli jyrkästi huonontunut. Suuri muutos tapahtui ulkomaisten valuuttojen tilillä, joka nousi 9 645 milj. markasta 13 834 miljoonaan, so. noin 43 %. Huolimatta tästä parannuksesta, joka pääasiassa johtui tuonnin rajoittamisesta, ulkomaisia valuuttasaatavia oli pankin tilillä tuntuvasti vähemmän kuin kaksi vuotta aikaisemmin. Lisäksi on pantava merkille, että valuuttavaranto myös kokoonpanoltaan kehittyi edulliseen suuntaan, niin että se entistä paremmin vastasi maamme tuonti- ja maksutarpeita.

Myös ulkomaisten vekselien tilillä ilmenevä saatava lisääntyi kertomusvuoden aikana nousten 4 503 milj. markasta edellisen vuoden lopussa 6 103 miljoonaan kertomusvuoden päättyessä. Nousu, määrältään lähes 36 %, johtui pääasiassa niistä dollarivekseleistä, jotka pankin asiakkaat antoivat Kansainvälisen Jälleenrakennuspankin Suomen vientiteollisuudelle myöntämän luoton katteeksi.

Vielä huomattavampi oli se lisäys, mikä tapahtui ulkomaisten selvitystilien kohdalla. Tämän tilin nettosaatava, joka kertomus-

vuoden alkaessa oli 4 430 milj. markkaa, nousi näet vähitellen 9 597 milj. markkaan vuoden viimeisenä päivänä. Lisäys oli siten 5 167 milj. markkaa eli 117 %. Huomattava on, että tämä tili on koostunut erilaisista eristä, nettosaatavista eräistä maista ja nettoveltoista toisiin maihin.

Ulkomaisiin saataviin on vielä luettava pari pientä erää, ulkomaanrahan määräiset setelit ja korkoliput sekä ulkomaiset obligaatit. Yhteensä näiden määrä kertomusvuoden päättyessä oli 337 milj. markkaa.

Jos vielä otetaan huomioon pankin kulkakassa, joka koko kertomusvuoden ajan pysyi käytännöllisesti katsoen muuttumattomana — tarkkaan ottaen alentuen 5 863 milj. markasta 5 862 miljoonaan — saadaan seuraavat luvut osoittamaan Suomen Pankin ulkomaisten saatavien viimevuotista kehitystä. Oltuaan vuoden 1952 päättyessä 24 617 milj. markkaa ulkomaisten saatavien määrä kertomusvuoden aikana kohosi aina 35 733 milj. markkaan. Lisäys oli siten noin 45 %.

Toiselta puolen myös pankin ulkomaiset sitoumukset lisääntyivät. Ulkomaisten tilinpitäjien markkamääräisten saatavien summa kasvoi siten 4 323 milj. markasta vuoden alussa 5 656 miljoonaan kesäkuussa, mutta pieneni vuoden jälkipuoliskolla painuen 3 022 miljoonaan joulukuun viimeisenä päivänä. Samaan aikaan on Kansainvälisen Valuuttarahaston saatava lisääntynyt, minkä johdosta sen ja Kansainvälisen Jälleenrakennuspankin yhteinen tilisaatava on noussut 2 697 milj. markasta 3 387 miljoonaan. Suurin muutos on tapahtunut ulkomaisten velan tilillä, jolle kirjataan Jälleenrakennuspankin Suomen Pankille talouselämän tarpeita varten myöntämän luoton kulloinkin käytetty määrä, josta valtio on vastuussa. Tällä tilillä oli kertomusvuoden alkaessa 2 574 milj.

markkaa ja sen päättyessä 5 716 miljoonaa. Lisäys johtui osaksi lisäluotosta, pääosaltaan kuitenkin eräistä kirjaamismuutoksista. Suomen Pankin ulkomaisten sitoumusten kokonaismäärä nousi täten 9 594 milj. markasta 12 125 miljoonaan, so. runsaasti neljänneksellä.

Edellisen nojalla voidaan todeta, että Suomen Pankin kokonaismaksusuhde ulkomaille, joka vuoden 1952 lopussa päättyi 15 023 milj. markan nettosaatavaan, kertomusvuoden aikana oli parantunut 23 608 miljoonan nettosaatavaan. Viimeksi mainitun lisäys oli siten 8 585 milj. markkaa eli 57 %. Pankin ulkomaisten tilien nettosaldoon jyrkkiä heilahteluja viimeksi kuluneina vuosina valaisee vielä seuraava asetelma.

Vuoden päättyessä	Ulkomaisia saatavia milj. mk	Ulkomaisia sitoumuksia milj. mk	Nettosaatavia milj. mk
1950	10 002	9 913	89
1951	36 115	4 767	31 348
1952	24 617	9 594	15 023
1953	35 733	12 125	23 608

Luotonanto

Suomen Pankin tavoitteena kuluneena vuonna oli luottovolyymin rajoittaminen, jotta siten tuettaisiin rahan arvoa ja vastustettaisiin edelleen ilmeneviä inflaatiotendenssejä. Tämä pyrkimys kohdistui pankin luotonannon kaikkiin kolmeen haaraan: luotonantoon valtiolle, suoraan talouselämälle ja rediskonttaukseen. Ensimmäisestä näistä puhutaan toisessa yhteydessä; rediskonttaukseen nähden pankki jatkoi edellisenä vuonna käytäntöön otettuja ehtoja, joiden tavoitteena oli rediskonttausten supistaminen samassa suhteessa kuin liikepankkien talletukset lisääntyivät. Vaikka pankin samalla oli pakko luotonannossaan ottaa huomioon vientituotannon kasvaneen luotonarpeen ja työttömyyden vastustamisen rahoittaminen, oli tuloksena kuitenkin, että keskuspankin kokonaisluotonanto, joka edellisellä vuonna oli suhdannekäänteen johdosta suuresti pienenyt, kertomusvuonna pysytteli vähän alemmalla tasolla kuin sen alkaessa. Kehitystä valaisee alla oleva asetelma.

Suomen Pankin kotimainen luotonanto vuonna 1953

Kuukauden lopussa	Luotonanto valtiolle milj. mk	IMF- ja IBRD-kate milj. mk	Diskon- tatut vekselit milj. mk	Hypoteek- kilainat milj. mk	Kassakre- ditiivit milj. mk	Rediskont- taukset milj. mk	Yhteensä milj. mk
1952							
Joulukuu	13 076	1 662	14 678	57	225	17 217	46 915
1953							
Tammikuu	10 224	1 662	14 776	57	491	14 315	41 525
Helmikuu	8 564	1 662	15 720	32	475	13 242	39 695
Maaliskuu	9 039	1 662	16 347	32	453	9 781	37 314
Huhtikuu	8 919	1 662	16 489	32	458	11 093	38 653
Toukokuu	14 162	1 662	17 857	32	210	9 788	43 711
Kesäkuu	13 471	1 662	18 906	32	130	8 273	42 474
Heinäkuu	19 342	1 662	17 459	33	210	3 756	42 462
Elokuu	23 530	1 662	16 168	33	195	1 338	42 926
Syyskuu	20 000	1 662	15 782	33	321	4 442	42 240
Lokakuu	20 000	1 662	14 456	33	176	5 665	41 992
Marraskuu	20 000	1 662	13 874	33	275	5 149	40 993
Joulukuu	20 000	1 662	13 812	33	398	8 268	44 173

Valtiolle keskuspankista annettu luotto on, niinkuin edempänä osoitetaan, laadultaan muuttunut syyskuusta alkaen, niin että yllä olevan taulukon luvut vuoden loppukuukausilta eivät ole verrannollisia alkuvuoden lukuihin. Vähentämällä valtion pano- ja otto-

tilillä olevat saatavat valtion velasta saadaan kuitenkin verrannollisia lukuja. Valtion Suomen Pankilta saama nettoluotto oli siten eri kuukausien viimeisenä päivänä seuraava, nimittäin syyskuussa 18 186 milj. markkaa, lokakuussa 14 922 miljoonaa, marraskuussa